

Вчимо дітей любити, охороняти і досліджувати природу

Поркуян Олег Вікторович
директор Кіровоградського
обласного центру
еколого-натуралістичної творчості
учнівської молоді

Перші паростки юннатівського руху на Кіровоградщині зароджувалися в 30-х роках на базі обласної біологічної станції в Маловисківському районі. А вже на початку 40-х ідея створення натуралістичних гуртків поширилась серед багатьох шкіл області, і кількість їх зростає з 3-х до 138. Юні натуралісти в той час займалися в основному озелененням міст і сіл, насадженням лісосмуг, охороною птахів та найбільш масово допомагали колгоспам у догляді за сільськогосподарськими культурами.

У 1952 році у мальовничому куточку міського парку Перемоги на околиці Кіровограда вперше гостинно відчинила свої двері новостворена Станція юних натуралістів. Її засновниками були ентузіасти юннатівського руху: інспектор облвню Бабанський І.Т., перший директор Тюрін С.О. та перший керівник натуралістичних гуртків Загреба В.І. Слід відзначити великий вклад у розбудову облСЮН відданих справі юннатівського руху перших її працівників Підковської Л.Д., Гришпун В.А., Овчинникова О.І., Полетаєва Ф.Є.

Робота з юннатами в той час проводилась, в основному, на земельній ділянці, яка мала площу 4 га. У 80-х роках великою гордістю облСЮН була зоолого-тваринницька ферма. Юннати з радістю доглядали за павичами, фазанами, багатьма породами курей, кролів. Були в цей період на фермі і нутрії, лисиця, хом'ячки, морські свинки.

Згодом, у 1959-1971 роках, станції юних натуралістів були відкриті в Голованівському, Гайворонському, Маловисківському, Новоархангельському, Новомиргородському, Новоукраїнському районах та у містах Олександрії і Світловодську.

У 1963 році на базі облСЮН розпочинає свою роботу профільний табір «Юннат», в якому щорічно відпочивали та оздоровлювалися в 3 зміни до 200 юннатів області. Відпочинок юннатів поєднувався з роботою різноманітних гуртків, пізнавальних екскурсій, вивченням флори і фауни рідного краю та дослідницькою роботою на дослідній ділянці, в саду облСЮН.

Починаючи з 1960 року при школах масово створюються навчально-дослідні земельні ділянки, шкільки плодкових і декоративних дерев, сади. Активізується дослідницька робота, налагоджуються зв'язки з вченими та спеціалістами сільськогосподарського виробництва. Юннати проводять дослідницьку роботу за завданнями вчених і досягають добрих результатів. За успіхи в дослідницькій роботі з сортовивчення та вирощування зернових культур 1132 школярі із 318 шкіл області стали учасниками ВДНГ. Багато з них нагороджені бронзовими медалями «Учасник ВДНГ», грамотами і цінними подарунками.

У 1956 році в області почали створюватися учнівські виробничі бригади. Перша така бригада була організована в Богданівській середній школі Знам'янського району талановитим керівником, директором школи Іваном Гуровичем Ткаченком. Втілюючи в життя ефективну систему трудової підготовки учнівської молоді, розроблену і апробовану педагогом-новатором І.Г.Ткаченком, в області в 60-70 роках успішно працювали 162 учнівські виробничі бригади, за якими було закріплено 6 167 гектарів землі. Матеріально-технічна база УВБ області налічувала: тракторів – 101, автомашин – 85, комбайнів – 27, сівалок – 82, культиваторів – 67, плугів – 63.

Однією з кращих УВБ в області протягом 35 років була бригада Бандурівської ЗОШ Гайворонського району, створена у 1959 році з метою

профорієнтаційної роботи по підготовці спеціалістів для сільського господарства. Кожного року біля 150 учнів 7-10 класів працювали на полях місцевого колгоспу «Іскра». Учні вирощували цукровий буряк, вели просапку кукурудзи, соняшнику, овочевих культур, доглядали за посівами зернових, розповсюджували на полях трихограм. У 1982 році виробнича бригада виборола Перехідний червоний прапор, за що школу було нагороджено трактором МТЗ. Керівниками УВБ Бандурівської ЗОШ у різні роки були: Почапінська Т.Л., Берестенюк А.Н., Гречко В.О., Бондар С.А., Коваль М.П. Під керівництвом цих талановитих, відданих справі виховання молодого покоління педагогів УВБ постійно виборювала призові місця в районних та обласних конкурсах.

Не менш важливою формою трудового виховання і профорієнтаційної роботи були літні табори праці і відпочинку. У 70-80 роках такі табори створювалися в кожній другій сільській середній школі області.

Згодом, відповідно до нових умов, у школах і позашкільних навчальних закладах видозмінюється, урізноманітнюється і трудове навчання та виховання. Прикладом цього може слугувати досвід Кропивницької ЗОШ Новоукраїнського району, на базі якої у 1992 році створено Державне шкільне підприємство ім. А.С.Макаренка «Хліборобська академія». Користуючись юридичною базою, вже напрацьованою на той час, було розроблено Статут підприємства, відкрито банківський рахунок. Підприємство стало юридичною самостійною організацією, що має власну матеріальну базу, свої виробничі об'єкти – 120 га орної землі, ферму.

Щоб стати членом Державного шкільного підприємства, потрібно було пройти попередню підготовку. Для учнів 5 – 7 класів – вироблення готовності до праці, формування сили волі, ознайомлення з трудовим досвідом українського народу. Учні 8 – 9 класів ознайомлювались з основами сучасного сільськогосподарського виробництва, здобували практичні знання з агротехніки. Підготовлені таким чином учні 10 класів

составали членами шкільного підприємства ім. А.С.Макаренка. Тут вони виконували практичні завдання виробничого характеру: орали, сіяли, збирали вирощений урожай. Вся робота підприємства спрямовувалась органами учнівського самоврядування.

У 80-х роках в області активізується природоохоронна діяльність юннатівських секцій, створених при обласній організації УТОП, голубих і зелених патрулів, екологічних постів. До роботи в таких об'єднаннях природоохоронців було залучено 28 310 учнів.

У 90-х роках внаслідок суспільно-економічних змін в державі, більшість станцій юннатів (Голованівська, Гайворонська, Маловисківська, Новомиргородська, Новоукраїнська) були реорганізовані в екологічні відділи та приєднані до багатопрофільних позашкільних закладів, або ліквідовані.

У 2007 році Олександрійська міськСЮН рішенням Олександрійської міської Ради була реорганізована в еколого-натуралістичний відділ при міському будинку дитячо-юнацької творчості школярів.

З 2008 року в області функціонують чотири позашкільні заклади еколого-натуралістичного спрямування: Світловодська міськСЮН, Новоархангельська райСЮН, Гайворонське навчально-виховне об'єднання «Станція юних техніків – станція юних натуралістів» та обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді. Крім цього еколого-натуралістичні відділи та гуртки працюють при ЦДЮТ та загальноосвітніх навчальних закладах.

В цілому щорічно до еколого-натуралістичної діяльності залучається понад 12000 школярів.

Активна участь школярів та учнівської молоді у Всеукраїнських та обласних масових заходах досягається завдяки успішній організаційній роботі педагогічного колективу обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді.

З 2000 року у закладі працює 12 педагогічних працівників, в тому числі заступник з навчально-виховної роботи, заступник з навчально-

методичної роботи, 2 завідувачі відділами, 2 методиста. Щороку на допомогу вчителям, школярам, працівникам позашкільних закладів розробляються інструктивно-методичні матеріали, проводяться обласні, районі семінари.

Протягом останніх років в Центрі постійно вдосконалюються традиційні масові форми організаційно-методичної роботи, такі як педагогічні читання, семінари, тренінги, педагогічні виставки, тощо. Стали традиційними конкурси «Кращий керівник гуртка», «Ярмарки педагогічних ідей», конкурси педагогічної майстерності та творчості молодих педагогів. Все це сприяє підвищенню фахового рівня педагогічних працівників Центру. Слід відзначити ефективну практику роботи «Школи педагога – позашкільника», яка успішно працює в ОЦЕНТУМ з 2002 року. Діяльність школи допомагає молодим педагогам-позашкільникам Центру та області оволодівати педагогічними технологіями, формами, методами, прийомами, спрямованими на розвиток здібностей вихованців. В плані роботи школи – лекції, семінари, науково-практичні конференції, тренінги, круглі столи із залученням до цієї роботи викладачів ВУЗів, педагогів-новаторів міста.

З 2001 року ОЦЕНТУМ очолює колишній юннат станції юних натуралістів Поркуян Олег Вікторович. В основу його управлінської діяльності покладено систему «Управління за результатами», яка базується на корпоративному стилі керівництва, що спирається на принцип врахування природо відповідних якостей кожної людини і особистісно орієнтований підхід до її діяльності для досягнення максимальних результатів. За час роботи на посаді директора Олег Вікторович домігся результативної спільної діяльності педагогічного, батьківського та дитячого колективів як єдиної цілісної структури. У своїй роботі директор використовує інноваційні технології з управлінської діяльності та всіляко сприяє впровадженню в практику роботи колективу кращого педагогічного досвіду. У 2006 році за результатами Всеукраїнського відкритого рейтингу ОЦЕНТУМ отримав відзнаку «Золота когорта позашкільних закладів 2006».

Еколого-натуралістичний напрям є одним з пріоритетних напрямів еколого-натуралістичної роботи в області. Актуальність цього напрямку зумовлена складною екологічною ситуацією як в Україні, так і в області. Саме тому виховання молоді з новим світоглядом стало головним завданням педагогічних працівників загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів області. З цією метою, поряд з Всеукраїнськими започатковуються обласні природоохоронні акції, конкурси, операції: «Первоцвіт», «Громадськість за збереження малих річок», «Збережемо на землі зелень і блакить», «Свій голос віддаю на захист природи», «Квітуй, Україно!». Щорічно учасниками цих заходів є більше 5 тисяч школярів області. Силами юних природолюбів виконується великий обсяг робіт по оздоровленню довкілля.

Так, школярі Петрівського, Олександрійського, Новоукраїнського, Ульяновського, Маловисківського районів створили базу даних про малі річки свого краю, розробили проекти «Малим річкам – нове життя», «Чиста ріка – запорука здорового майбутнього» впорядкували 257 джерел, 72 км прибережних смуг.

Члени шкільного лісництва Підлісненської ЗОШ Олександрівського району протягом останніх років опікуються станом первоцвітів свого регіону. За цей час ними створено 7 штучних ареалів підсніжника звичайного, проводяться дослідження по темі «Особливості розмноження та розповсюдження підсніжника звичайного».

Найбільш масовою з 2000 по 2009 рік була участь школярів області у конкурсі «Збережемо на землі зелень і блакить». Щорічно учасниками конкурсу висаджувалось до 2000 декоративних дерев та кущів, закладались алеї, квітники, доглядались міські та сільські парки і сквери.

Обласний конкурс «Свій голос віддаю на захист природи» зібрав найкращі дитячі твори про збереження та захист довкілля. В рамках конкурсу проведені виставки малюнків, еколистівок, плакатів, написані віршовані та прозові твори. Фото і відео матеріали відображали природоохоронну

діяльність школярів. В конкурсі щорічно беруть участь школярі та вихованці загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів з усіх районів області. У 2005 та 2007 роках ОЦЕНТУМ за фінансової підтримки Державного управління екології і природних ресурсів в Кіровоградській області видавали збірку дитячих творів переможців цього конкурсу.

Не залишається поза увагою й обдарована, талановита молодь. Педагогічними колективами позашкільних навчальних закладів області розроблена система пошуку та розвитку обдарованих дітей. В області в 2009 році працювало 21 НТУ за такими напрямками: біологічним, екологічним, еколого-краєзнавчим та еколого-географічним. Ефективною і плідною формою пропаганди наукової роботи є проведення в області „Днів науки”, „Учень дає урок”.

Кращим прикладом залучення та підтримки обдарованих дітей є діяльність творчого об'єднання „Тандем” Новоукраїнського ЦДЮТ „ЗОРІТ”. У 2008 – 2009 роках наукове товариство налічувало 120 слухачів, які працювали в 7 секціях, 4 з них еколого-натуралістичного напрямку.

В 2001 році обласним центром еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді започаткований конкурс екологічних проєктів, який набув популярності серед школярів області. Протягом дев'яти років у захисті екологічних проєктів взяли участь понад 550 учнів загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів області. У більшості робіт юні екологи піднімають актуальні питання механізмів впливу різних аспектів діяльності людини на природні системи, закономірності реакцій біологічних об'єктів на антропогенні впливи та пропонують план поліпшення екологічної ситуації в регіоні.

У 2005 році НЕНЦ та Науковий центр заповідної справи оголосив 3-й етап Всеукраїнського конкурсу „Вчимося заповідувати”. Юні захисники природи Кіровоградщини у цій справі досягли вагомих результатів. Юннати дитячо-юнацького екологічного центру „Адоніс” Ульяновського ЦДЮТ (керівник Христич О.Ю), дитяча громадська організація „Екологічний

дитячо-юнацький центр „Паросток” Новгородківського району (керівник Баланенко А. Г.) та екологічний гурток Новоукраїнського ЦДЮТ „ЗОРІТ” (керівник Кравченко А. Л.). протягом кількох років вивчали та працювали над збереженням та відтворенням видового, екосистемного біорізноманіття ділянок цілинного степу на берегах малих річок рідного краю. Саме силами юннатів та досвідчених педагогів вдалося в області створити нові заповідні території: ландшафтний заповідник місцевого значення: „Перлина петрофітного степу – проєктований ботанічний заказник „Квіти на скелях” м. Новоукраїнки, ландшафтний заповідник місцевого значення „Лебедина балка” Новгородківського району, ландшафтний заказник місцевого значення „Скальки” м. Ульяновки.

Однією з найбільш поширених форм екологічного виховання школярів в області є робота на екологічних стежках. В загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах їх налічується 134, більшість яких створені в межах заповідного фонду або ж на територіях, які пропонуються юними природоохоронцями для надання їм статусу заказників, пам'яток природи, заповідних урочищ. Заслужують на увагу організація роботи на екологічних стежках Кіровоградського ОЦЕНТУМ, Світловодської міськСЮН, Олександрійського ЦДЮТ, Гайворонського НВО „СЮТ-СЮН”, Добронадіївської ЗОШ І-ІІІ ст. Олександрійського району, Новопраського БДЮТ, екологічного клубу „ЮККА” ЗОШ №33 м. Кіровограда. Тут проводиться ґрунтова пошукова робота з визначення тваринного і рослинного світу, впливу антропогенних факторів на природні рекреаційні зони. Екологічні стежки стали постійно діючим об'єктом для проведення навчальних екскурсій.

В останні роки в області приділяється велика увага валеологічному вихованню молоді. Так, в районному центрі дитячої та юнацької творчості „ЗОРІТ” розроблено цільову програму „Я і моє здоров'я”. З 2008 року виховна робота серед учнів по формуванню здорового способу життя в

закладі проводиться шляхом реалізації виховного проекту „Здорова дитина – щаслива країна (координатор проекту Сидоренко Т. В.)

В Новомиргородському ЦДЮТ розроблена і впроваджена в практику „Програма виховної роботи”, в якій звернено велику увагу на формування життєвої компетенції „Я – здорова людина”. Створено постійно діючий еколого-валеологічний освітній семінар для вихованців, батьків та педагогічних працівників під керівництвом Л.М. Невінчаної.

Становлення і розвиток позашкільної екологічної освіти неможливі без участі в них талановитих, відданих своїй справі педагогів-новаторів. Тільки завдяки їм десятки тисяч юннатів Кіровоградської області оволоділи знаннями про навколишнє середовище, набули знань і досвіду розв’язання екологічних проблем, і нарешті визначились зі своїм подальшим життєвим шляхом.

Одним із таких педагогів-новаторів був Іван Гурович Ткаченко (06.02.1919 – 27.07.1994 рр.), який є автором системи трудової підготовки сільських школярів, що стала провідною в моральному, інтелектуальному та екологічному вихованні особистості підлітків.

На базі Богданівської середньої школи № 1 Знам’янського району Кіровоградської області, яку очолював Іван Гурович з 1944 по 1979 рік, працювала науково-дослідна лабораторія з проблем трудового виховання і професійної орієнтації учнів сільської школи Інституту педагогіки України. Директор разом із своїм колективом розробив і апробував ефективну систему трудової підготовки учнівської молоді, залучення школярів до суспільно корисної праці, підготовки до самостійного трудового життя. Педагог-новатор одним із перших у колишньому СРСР створив експериментальне навчально-дослідне господарство учнівської виробничої бригади.

Іван Гурович запровадив у шкільне життя яскраві традиційні свята: „Свято врожаю”, „Свято першої борозни”, „Я – член учнівської бригади”, „Змолоду честь трудову бережи”, „Естафета поколінь хліборобів”. Зміст,

форми і методи проведення свят були різноманітними, але завжди учні одержували оцінку своєї праці і праці своїх товаришів, зустрічалися з представниками різних професій, передовиками виробництва.

Багаторічний досвід експериментальної науково-педагогічної діяльності дав змогу І.Г. Ткаченку теоретично обґрунтувати і втілити в практику взаємозв'язок трудової підготовки з моральним, естетичним, економічним та екологічним вихованням учнів.

За багаторічну і плідну працю в 1960 році Ткаченка І.Г. було нагороджено орденом Леніна, а в 1962 році присвоєно звання „Заслужений вчитель Української РСР”. В 1971 році педагогу було присвоєно звання Героя Соціалістичної праці з врученням ордена Леніна та медалі „Золота зірка”. У 1973 році він успішно захистив дисертацію на здобуття вченого ступеня кандидата педагогічних наук. Творчий досвід, глибокі знання, відчуття нового забезпечили Івану Гуровичу високий авторитет і повагу серед учителів та громадськості району, області, республіки й колишнього Союзу.

„Справжній дослідник, експериментатор, видатний практик” – так можна охарактеризувати Семенка Івана Афанасійовича, педагога-новатора, який з 1955 року працював в Добронадіївській школі Олександрійського району. З його легкої руки закладалися шкільки плодкових культур, робилися щепи, плекалися саджанці, які стали не тільки основою нового саду біля школи, а й розповсюджувалися серед мешканців Добронадіївки, навколишніх сіл, шкіл району.

У школі Іван Афанасійович крім викладання географії, біології, садівництва, городництва, керував і виробничою бригадою. Разом з учнями опікувався дослідними ділянками, заклав виноградник, розводив різні сорти чорної смородини, малини.

За словами колег Семенко І.А. був знатним спеціалістом не тільки в районі, а й за його межами. За досвідом до нього приїздили колеги з усієї України і завжди знаходили підтримку та нові ідеї.

Його справу продовжив онук, Федоров Вадим Миколайович, який став учителем біології та географії, закінчивши Київський педагогічний інститут ім. Драгоманова. Працює в рідній Добронадіївській школі понад 22 роки. Він є керівником НТУ „Пошук” та еколога-краєзнавчого об'єднання учнів Добронадіївської школи. За його активної участі в районі розроблена довгострокова комплексна програма „Малим річкам Олександрійщини – велику воду”. В рамках програми Федоров В.М. зі своїми вихованцями щорічно здійснює до 10-12 пошуково-дослідницьких експедицій по рідному краю. Про ефективність роботи педагога свідчать численні нагороди його вихованців у різноманітних обласних та Всеукраїнських конкурсах та акціях.

В Новоархангельському районі школою екологічного виховання для юних любителів природи протягом багатьох років була і залишається Новоархангельська станція юних натуралістів, заснована у 1970 році, першим директором якої була Логвиненко Галина Леонідівна. В джерелах інформації та на зустрічах натуралістів до нині добрим словом згадують одного з початківців організації юннатівського руху – Дмитра Антоновича Сандуленка.

Любов до природи, до рослинного світу у цієї широкої людини зародилася ще в ранньому дитинстві. Після закінчення Надлацької середньої школи вступив до Уманського сільськогосподарського інституту на заочне відділення. Працював у середній школі лаборантом, а в інституті навчався на плодовоовочевому факультеті.

Згодом зрозумів, що так і не може розлучитися зі школою, з дітьми, що покликання його саме тут. Тож професію так і не змінив. Вирішив, що краще ще закінчити один вищий навчальний заклад і таки закінчив природничий факультет Уманського педагогічного інституту.

У 1982 році на основі дослідницької роботи з учнями та за сприяння місцевих і районних органів управління Сандуленко Дмитро Антонович створив на базі Надлацької школи науково-практичну лабораторію „Мала Тимірязівка”. Юні тимірязівці досліджували рідкісні рослини, вивчали

розвиток багатьох сортів картоплі в місцевих умовах, займалися вирощуванням насіння різних сортів квітів. В „Малій Тимірязівці” була своя агрохімлабораторія, методичний кабінет, музей Хліба, кабінет технічних засобів, живий куточок, метеорологічний куток, кабінет екологічного виховання школяра, дослідна теплиця, навіть свій міні-дендропарк. На її базі проводилися конференції, виставки, натуралістичні заходи з питань охорони природи, районні та обласні методичні об’єднання вчителів біології, працював методичний центр екологічного виховання школярів району „Природа” .

За новаторську роботу по навчанню та вихованню підростаючого покоління Дмитро Іванович Сандуленко неодноразово нагороджувався Грамотами та Почесними грамотами Міністерства освіти УРСР, а також значком „Відмінник освіти УРСР”. Та найбільшою нагородою для вчителя є медалі, якими були нагороджені його учні Людмила Сіденко, Ірина Колісник, Оксана Томашевська та Юрій Антонов – юні учасники виставки досягнень народного господарства.

Серед різноманітних напрямів діяльності позашкільних закладів еколого-натуралістичного профілю є і такий, як виховання в юннатів відповідального ставлення до збереження і зміцнення власного здоров’я, озброєння знаннями з медицини та гігієни. Він набуває особливого значення сьогодні, коли екологічна ситуація в Україні є кризовою і йдеться вже про збереження генофонду українського етносу. Тому одним з першочергових завдань профільних закладів є формування валеологічно освіченої особистості, яка розуміє значення здоров’я як найвищої життєвої цінності й першооснови творчої діяльності.

Вагомий внесок у розвиток валеологічної освіти і виховання учнів внесла методист, керівник гуртка „Валеологія” Світловодської станції юних натуралістів Чіп Людмила Вікторівна, яка пропрацювала на СЮН 15 років. Вона є керівником авторських програм з валеології для шкіл I, II, і III ступенів та авторської програми з валеології для позашкільних закладів, яка

затверджена комісією з валеології науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України в 1998 році. В авторській програмі визначена основна мета валеологічного напрямку діяльності позашкільного закладу: усвідомлення учнями відповідно до вікової категорії внутрішніх та зовнішніх чинників, що впливають на фізичний і психічний розвиток, а також визначені основні напрямки:

- збереження та зміцнення здоров'я учнівської молоді;
- формування в школярів свідомої мотивації на здоровий спосіб життя, навичок дбайливого ставлення до власного здоров'я та життя інших;
- вміння своєчасно приймати відповідальні рішення щодо запобігання шкідливих звичок (тютюнопаління, вживання алкоголю та інших наркотиків, ранніх статевих стосунків).

Неодноразово науково-методичні матеріали Чіп Л.В. друкувались в журналах та газетах: „Здоров'я України”, „Біологія – шкільний світ”, „Здоров'я та фізична культура – шкільний світ”.

На сьогоднішній час головне завдання шкіл і позашкільних закладів Кіровоградської області – удосконалення екологічної освіти. Найбільш ефективним засобом застосування нових методик екологічного виховання та навчання сучасної людини є залучення учнів до наукових експедицій з комплексного вивчення природи. Під час проведення експедицій керівник орнітологічного гуртка при Куколівській ЗОШ I-III ступенів Олександрійського району, Шевцов Анатолій Олексійович, залучає учнівську молодь до проведення наукових досліджень і первинних спостережень за птахами степового краю. Протягом останніх 5 років юні орнітологи працюють над вирішенням таких завдань: встановлення видового і підвидового складу орнітофауни Кіровоградської області; вивчення біології і сезонних міграцій птахів на території області; виявлення місць гніздування рідкісних птахів Кіровоградщини і розробка заходів з їх охорони; кільцювання птахів. Про результати роботи гуртка свідчать перемоги юних орнітологів на всеукраїнських та обласних заходах. У 2009 році Буркацький

Богдан, вихованець орнітологічного гуртка, посів третє місце на всеукраїнському конкурсі досягнень юних зоологів і тваринників, а на всеукраїнському конкурсі юних раціоналізаторів та винахідників "Природа-людина-виробництво-екологія" його робота "Ловушка для відлову великих синиць" була відзначена Грамотою Державного Департаменту Інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки за неординарну розробку.

Впродовж останніх років педагогічна діяльність Головка Сергія Володимировича, керівника творчого екологічного об'єднання учнівської молоді Ульяновського ЦДЮТ сприяє розвитку юннатівського руху в Кіровоградській області. Робота екологічного гуртка ґрунтується на інтегрованому курсі навчання, основу якого складає експедиційна робота та польові дослідження по конкретних районах і тематиках, які мають прикладне соціально-економічне та наукове значення. Одним із основних напрямів роботи екологічного об'єднання є заповідання. В рамках цього напрямку юними екологами розроблена методика визначення віку живого дерева, яка була признана абсолютним переможцем на всеукраїнському конкурсі юних раціоналізаторів та винахідників "Природа-людина-виробництво-екологія" у 2008 році. В 2009 році на цьому ж конкурсі вихованці Головка С.В. представляли роботу "Моніторинг локальних територій, географічних та техногенних об'єктів за допомогою аерофотозйомки" та були нагороджені Грамотою Державного Департаменту Інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки в номінації "За високу прикладну спрямованість" .

За ініціативи Головка С.В. в рамках Міжнародного проекту по охороні водно-болотних угідь при фінансовому сприяння голландського фонду Wetlands International на базі Ульяновського ЦДЮТ у травні 2009 року було проведено Міжрегіональну конференцію присвячену проблемам Середнього Побужжя.

Останнім часом в області набула популярності проектна діяльність екологічного спрямування школярів. Працюючи над проектами Кравченко Антоніна Леонідівна, методист-керівник екологічного гуртка Новоукраїнського ЦДЮТ розвиває творчі здібності своїх вихованців, формує позитивне, шанобливе ставлення до природи, збагачує їх досвід взаємодії з природним середовищем. Для цього вона застосовує ефективні форми і методи гурткових занять, в основі яких лежить принцип особистісно-орієнтованого навчання. Юні екологи під керівництвом Кравченко А.Л. протягом 2007-2010 років працювали над довгостроковим, пошуково-дослідницьким проектом: “Вивчення видового, екосистемного та ландшафтного біорізноманіття ділянок цілинного степу по берегах малих річок рідного краю. Створення екомережі Новоукраїнського району Кіровоградської області”. Працюючи над проектом юні екологи провели велику роботу по вивченню природи рідного краю: створили кадастр рідкісної флори та фауни району й банк даних про малі ріки рідного краю. Результати своєї роботи вихованці екологічного гуртка успішно представили на обласному конкурсі екологічних проектів.

Ефективною формою екологічного виховання була і залишається робота шкільних лісництв. В останні роки в Кіровоградській області спостерігається позитивна динаміка їх росту. Так, у 2009 році зареєстровано 24 шкільних лісництв, у 2007 році їх було 11. Значна заслуга в цьому директора Підлісненської ЗОШ I-III ступенів Олександрівського району Чабан Наталії Володимирівни, яка очолила Асоціацію шкільних лісництв, створену в 2009 році з метою координації напрямку діяльності шкільних лісництв. За підтримки Кіровоградського обласного управління лісового та мисливського господарства щороку Асоціація проводить обласні зльоти представників шкільних лісництв Кіровоградщини. Під час яких юні лісівники обмінюються досвідом роботи, презентують свої досягнення в лісовій справі й обирають кращих, які представляють область на Всеукраїнських зльотах учнівських лісництв. У 2009 році делегація Кіровоградської області, яку

очолила Чабан Н.В. була відзначена Почесною Грамотою Комітету лісового господарства України за високий рівень представлення дослідницько-експериментальної роботи.

Значну увагу організації оздоровлення та активному відпочинку членів учнівських шкільних лісництв приділяє Чабан Н.В. З цією метою на базі Підлісненської ЗОШ I-III ступенів Олександрівського району у 2005 року вона організувала стаціонарний літній табір „Лісова школа”. Поряд з відпочинком робота в таборі направлена на виховання в учнів бережливого ставлення до природи, до навколишнього середовища. Щороку двері табору гостинно відкриті для 50-80 юних лісівників.

Не можна виховувати любов до рідного краю, не прищепивши дітям дбайливого ставлення до природи. Саме за таким принципом працює районна громадська організація „Екологічний дитячо-юнацький центр „Паросток”, керівник Баланенко Анастасія Гаврилівна. Метою діяльності центру є розкриття суті нової філософії життя, високої екологічної культури і свідомості, де людина в своїх діях керується правилами екологічного гуманізму, де людина не „цар природи”, а частка єдиної родини, планетарного братства, що базується на шануванні всіх живих істот на Землі. Щоб зберегти довкілля, члени ЕДЮЦ „Паросток” працюють з екологічними службами області, району над відкриттям заповідних територій. Результатом такої роботи є виділення у 2008 році обласною радою коштів на вивчення природних багатств регіону: „Прозорова балка”, „Левади”, „Глибока балка”, „Лебедина балка”. Членами ЕДЮЦ проведено дві регіональні екологічні науково-практичні конференції, на яких піднімалися питання збереження довкілля. У 2009 році екологічний центр став ініціатором проведення конкурсу за село високої екологічної культури.

Заслуговує на увагу досвід роботи з школярами в позаурочний час вчителя біології ЗОШ I-III ступенів № 33 м. Кіровограда Таран Дар'ї Гнатівни. Вся багатогранна позакласна діяльність Дар'ї Гнатівни

підпорядкована меті виховання екологічної свідомості підростаючого покоління.

У 1990 році за її ініціативи в школі було створено екологічний клуб „Юкка”, стратегічною метою якого є формування високодуховної особистості, яка буде своє життя на основі гуманістичних духовних цінностей.

За час своєї діяльності „юкківці” заклали 3 екологічні стежки, вихованці секції „Орнітолог” є членами УТОП з 2002 року. Найбільше екологічних проблем доводиться розв’язувати членам „Екологічної варти”. Група ентузіастів виявляють гарячі точки на екологічних стежках, включаються в боротьбу за збереження первоцвітів, проводять велику пропагандистсько-роз’яснювальну роботу серед населення.

Не мало на Кіровоградщині захисників рідної природи, які стояли у витоків юннатівського руху в 50 – 60-х роках. Їх справу достойно продовжують нинішні природолюби. Це педагоги загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів, які постійно працюють над вирішенням навчально-виховних завдань щодо формування в молодого покоління екологічної культури, уміння вирішувати проблеми навколишнього середовища, розуміння процесів взаємодії людини і природи. В числі кращих слід відзначити:

Кравченко А.Л. – методист еколого-натуралістичного відділу Новоукраїнського ЦДЮТ;

Палагіна Г.Г. – керівник творчого еколого-краєзнавчого об’єднання „Дивосвіт” Новоукраїнського ЦДЮТ;

Тимченко Н.П. – керівник екологічного гуртка „Жайворонок” Петрівського ЦДЮТ;

Головко С. В. - керівник туристично-краєзнавчого об’єднання учнівської молоді Ульяновського ЦДЮТ;

Фоменко Г. В. - керівник гуртка «Юні орнітологи» Олександрійського БДЮТ;

Тимохіна Л.Я. – керівник гуртка «Знавці лікарських рослин»
Олександрійського БДЮТ;

Пранюк Н.П. – методист еколого-натуралістичного відділу
Олександрійського БДЮТ;

Чорноусько О.М. – директор Світловодської міськСЮН;

Самойленко В.Г. – керівник шкільного лісництва Тишківської ЗОШ
I-III ступенів Добровеличківського району;

Шевцов – керівник орнітологічного гуртка при Куколівській ЗОШ
Олександрійського ЦДЮТ;

Баланенко А.Г. – керівник районної дитячої екологічної громадської
організації «Паросток» при Петрокорбівській ЗОШ I-III ступенів
Новгородківського району;

Чабан Н.В. – директор Підлісненської ЗОШ Олександрівського
району;

Федоров В.М. - вчитель географії Добронадіївської ЗОШ
Олександрійського району;

Бондаренко Е.Е. – вчитель біології СЗНЗ I-III ступенів № 1
м. Долинської;

Стрекалова Л.С. – завідувач інформаційно-методичним відділом
Кіровоградського ОЦЕНТУМ;

Христич О.Ю. – вчитель біології Ульянівської ЗОШ I-III ступенів
№ 2 Ульянівського району;

Шляховський М.І – директор Гайворонського навчально-виховного
об'єднання «Станція юних техніків – станція юних натуралістів»;

Невінчана Л.М. – керівник гуртка Новомиргородського ЦДЮТ;

Ластобеженко О.А. – керівник екологічного гуртка Світловодського
райЦДЮТ.

Історичні постаті.

Іван Гурович Ткаченко (06.02.1919 – 27.07.1994 рр.) з 1944 по 1979 рік працював директором Богданівської середньої школи № 1 Знам'янського району Кіровоградської області. За період своєї педагогічної діяльності він показав себе талановитим керівником і організатором педагогічного колективу, активним громадським діячем.

Він є автором системи трудової підготовки сільських школярів, яка стала провідною в моральному, інтелектуальному та екологічному вихованні особистості підлітків.

За багаторічну і плідну працю в 1960 році його нагороджено орденом Леніна, а в 1962 році присвоєно звання „Заслужений вчитель Української РСР”. Він одним із перших ініціював організацію учнівських навчально-виробничих бригад та комсомольсько-молодіжних таборів праці і відпочинку в Україні.

В 1971 році І.Г. Ткаченку присвоєно звання Героя Соціалістичної праці з врученням ордена Леніна та медалі „Золота зірка”.

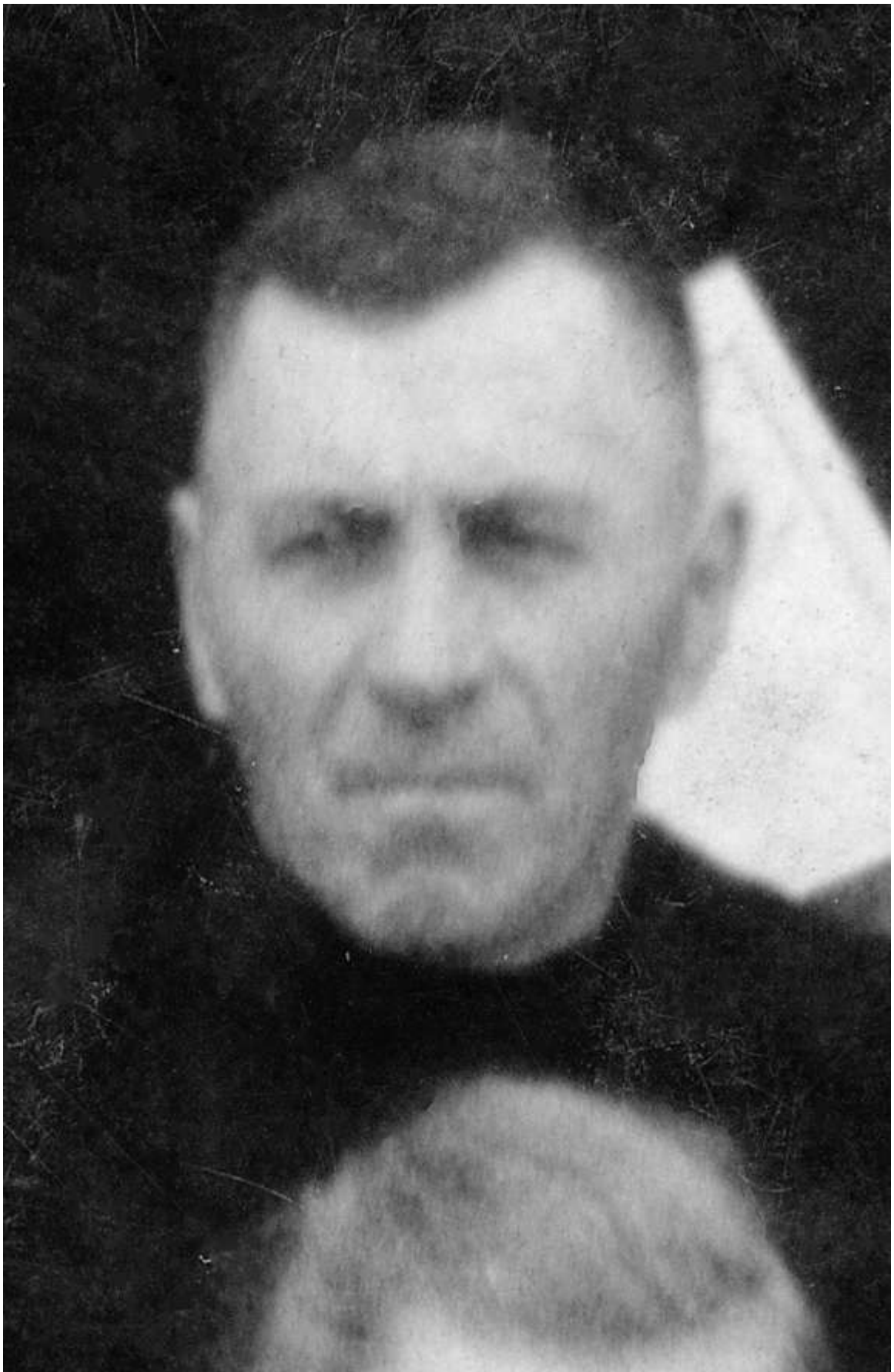

Дмитро Антонович Сандуленко - один з початківців організації юннатівського руху на Новоархангельській станції юних натуралістів. Свою трудову діяльність розпочав в Надлацькій середній школі працюючи вчителем біології.

У 1982 році на основі дослідницької роботи з учнями та за сприяння місцевих і районних органів управління Сандуленко Дмитро Антонович створив на базі Надлацької школи науково-практичну лабораторію „Мала Тимірязівка”.

На її базі проводилися конференції, виставки, натуралістичні заходи з питань охорони природи, районні та обласні методичні об'єднання вчителів біології, працював методичний центр екологічного виховання школярів району „Природа” .

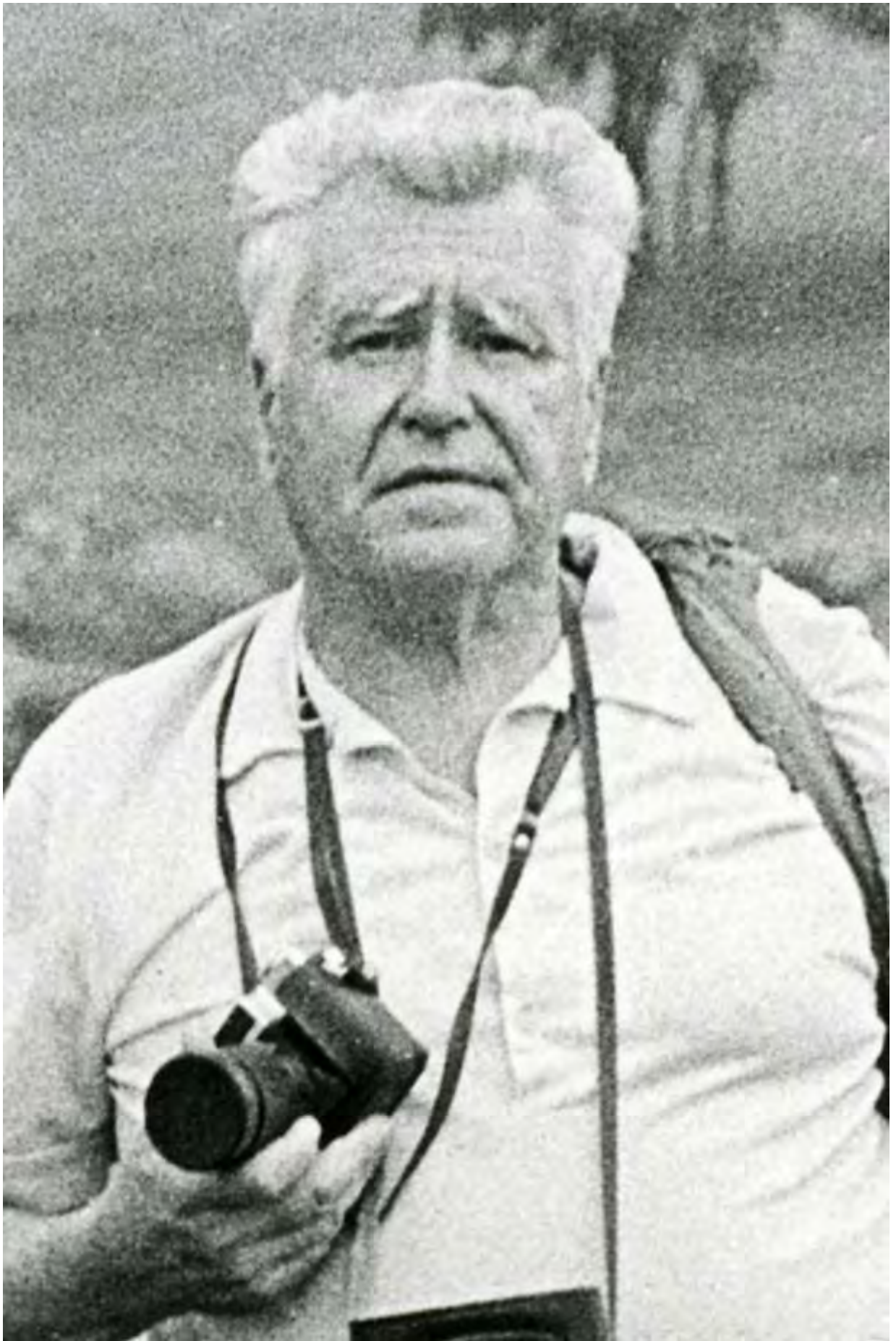
За новаторську роботу по навчанню та вихованню підростаючого покоління Дмитро Іванович Сандуленко неодноразово нагороджувався Грамотами та Почесними грамотами Міністерства освіти УРСР, а також значком „Відмінник освіти УРСР”.

Тюрін Сергій Олександрович – перший директор і один із засновників Кіровоградської обласної станції юних натуралістів.

На початку 1952 року Сергій Олександрович, працював вчителем біології місцевої школи, будучи за покликанням душі великим природолюбом, згуртував навколо себе до 20 учнів. А вже у вересні 1952 року ці діти – перші гуртківці новоствореної обласної станції юних натуралістів, директором якої став Тюрін С.О. З перших днів роботи на СЮН Сергій Олександрович з великим ентузіазмом віддав всі сили і знання на розбудову юннатівського руху на Кіровоградщині.

Створений під керівництвом Сергія Олександровича дендрарій рідкісних порід дерев на території облСЮН, живий куточок, закладений плодовий сад, виноградник, проведення цікавих дослідницьких робіт на НДЗД за власною розробленою тематикою приваблювали школярів не лише зі шкіл міста. Завдяки організаторському таланту, закоханого у свою справу педагога, кількість натуралістичних гуртків, загонів щороку збільшувалась.

Михайло Михайлович Ножнов – технік-конструктор, відомий кіровоградський природолюб. Пристрасть до фотографії і любов до природи поєдналися і взаємно доповнили один одного протягом усієї його творчої діяльності.

123 загальні зошити та 35 тисяч фотонегативів зберігають спостереження і дослідження Михайла Ножова. Зі своїми знаннями та досвідом він цілком заслуговує найвищих учених знань. Автор кількох власних книг, він активно співпрацював з Кіровоградським обласним центром еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, клубом „Живе середовище” та Кіровоградським педагогічним університетом ім. В. Винниченка.

Він є лауреатом премії імені Яструбова. Його авторські фотографії представлені у краєзнавчому музеї м. Кіровограда, які розкривають нам природу рідного краю у його первозданній іпостасі, таким, яким без нього ми, можливо, ніколи б не побачили.

Поркуян Олег Вікторович - директор Кіровоградського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді з 2001 року. Свою трудову діяльність розпочав у 1992 році керівником гуртка облДЕНЦ. За час роботи на посаді директора Олег Вікторович домогся результативної спільної діяльності педагогічного, батьківського та дитячого колективів як єдиної цілісної структури. У своїй роботі директор використовує інноваційні технології з управлінської діяльності та всіляко сприяє впровадженню в практику роботи колективу кращого педагогічного досвіду. За вагомий особистий внесок у забезпечення розвитку освіти у 2005 році Поркуян О.В. відзначений Подякою Кабінету Міністрів України. У 2006 році за результатами Всеукраїнського відкритого рейтингу Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді отримав відзнаку «Золота когорта позашкільних закладів 2006».